

KPSS Tarih

Genel Türk Tarihi
Türk İslam Tarihi
Osmanlı Tarihi

Ramazan BEKMEZCİ

KPSS SORU DAĞILIMI

ÜNİTE	SORU SAYISI
İslamiyet Öncesi Türk Tarihi (Hun Göktürk Uygur terim)	1
Türk İslam Tarihi (Karahanlılardan Osmanlı'ya kadar) (Karahanlı, Gazneli, Selçuklu, Beylikler)	2
Osmanlı Tarihi	9
Osmanlı Kültürü (Devlet, toprak, bilim, sanat)	5
Osmanlı Islahat Hareketleri (Lale Devri, III.Selim, II.Mahmut, Tanzimat Devri, II.Abdülhamit)	3
Osmanlı Tarihi (Özellikle 19.yy sorulur.)	1

Güncel kısımda da 1 soru gelebilir.

KPSS TARİH YILLIK DERS PROGRAMI

- *Ders Takip Defteri*
- *Konu Anlatım 40 saat (yüz yüze ve online)*
- *İslamiyet Öncesi Türk Tarihi*
- *Türk İslam Tarihi (IX. yy ile XIV.yy arası)*
- *Osmanlı Tarihi (1299 – 1919 arası)*
- *Tarih Terimleri ve Kavram Haritaları*
- *Görsel Destekli Eğitim*
- *Kavram Haritaları ile Yapılandırıcı Eğitim*
- *Konu Tarama Etkinlikleri*
- *Yıl Soru Genel Soru Kampları*
- *Yıl Sonu Genel Tekrar Seminerleri*

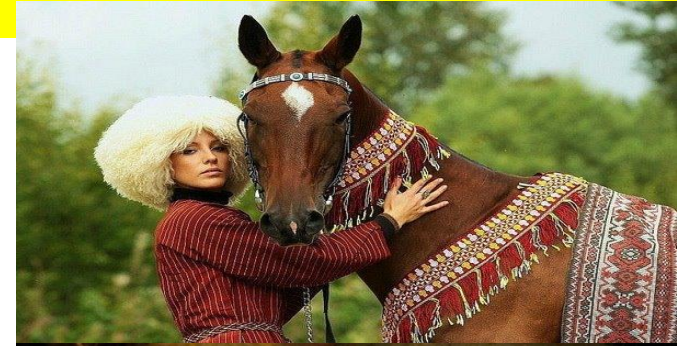
İşin Özü

- ***TARİH SORULARINI YAPMAK İSTİYORSANIZ...***
- ***TEKRAR EDECEKSİNİZ***
- ***BOL BOL SORU ÇÖZECEKSİNİZ...***



I.ÜNİTE

ORTA ASYA TÜRK TARİHİ



I.ÜNİTE ORTA ASYA TÜRK TARİHİ

Temel Kavramlar

Tarih nedir?

- İnsan ilişkilerini yer zaman göstererek
- sebep – sonuç ilişkisi içinde değerlendiren
- belgelere dayanan
- objektif bilimdir.

Türklerin Anavatanı Orta Asya (.....**TÜRKİSTAN**.....)



Türk Kelimesinin Anlamları

- ***Türk adı ilk kez.....ÇİN KAYNAKLARINDA.....geçer.***
- Doğan, türeyen, güçlü
- Miğfer
- Terk edilmiş
- Güzel İnsan
- Olgunluk çağı
- Törelî, Nizam sahibi gibi anlamları bulunur..

Orta Asya Kültür Merkezleri	Yer adı Olarak Türkiye
1. Anav Kültürü (M 4000-M 1000) 2. Afanesyev Kültürü (M 2500-M 1700) 3. Andronova Kültürü (M 1700-M 1200) 4. Karasuk Kültürü (M 1200-M 700) 5. Tagar Kültürü (M 700-M 300)	1. Orta Asya 2. Karadeniz'in kuzeyi (Doğu Avrupa) 3. Anadolu 4. Mısır- Filistin ve Suriye çeşitli zamanlarda Türkiye olarak adlandırılmıştır.

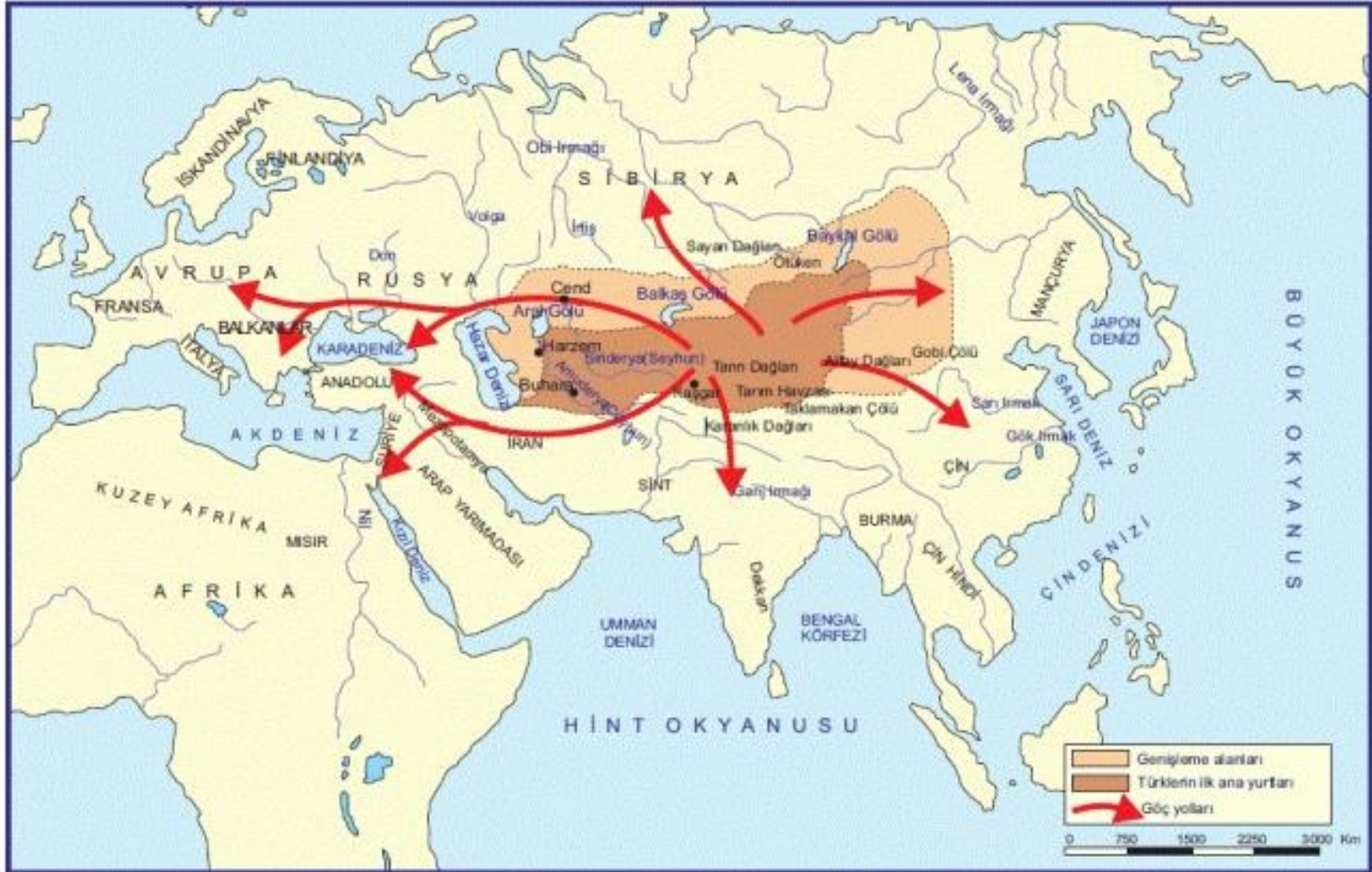
Maveraünnehir



Maveraünnehir

- *Hazar gölünün doğusunda **Seyhun ve Ceyhun** Nehirleri arasında kalan bölgedir. Maveräünnehir bölgesi tarım, ticaret, yerleşim ve kültür bölgesidir. Semerkant ve Buhara bölgenin en önemli yerleşim yerleridir. Türkler batıya göç ederken bu bölgeyi kullanmışlardır. Tarihi İpek yolu buradan geçer.*

TÜRK GÖÇLERİ



Harita: Orta Asya'dan yapılan Türk göçleri

Türk Göçlerinin Nedenleri

- İklim değışikleri
- Kuraklık
- Kıtılık
- Salgın hastalıklar
- Nüfus artışı
- Baskılar
- Bağımsızlık arzusu
- Yurt bulma arzusu
- Cihan hakimiyeti düşüncesi

Göç Yönleri

- **Kuzeye gidenler** Sibirya'ya gitmişler zamanla azınlık durumuna düşerek asimile olmuşlardır.
- **Güneye gidenler** Hindistan ve Afganistan'a gitmişler zamanla azınlık durumuna düşmüşler ve asimile olmuşlardır.
- **Doğuya gidenler** Çin'in kuzeyine yani Mançurya'ya giderek azınlık durumuna düşmüş ve asimile olmuşlardır.
- **Batıya gidenler** ise iki kola ayrılmışlardır. Hazar Gölü'nün kuzeyinden gidenler Avrupa'ya gitmiş ve zamanla asimile olmuşlardır. Hazar Gölü'nün güneyinden gidenler ise İran'a, Kafkaslara, Anadolu'ya gelerek güçlü devletler kurmuşlardır.

Göçlerin Sonuçları

- Türk tarihini incelemek zorlaşmıştır.
- Kültürel etkileşim olmuştur. Dinde, dilde, yaşam tarzında vb. alanlarda farklılıklar oluşmuştur.
- Türkler dünyayı en fazla askeri alanda etkilemişlerdir.

Not:

Orta Asya'dan İran'a, Anadolu'ya ve Ortadoğu'ya yapılan göçler süreklilik gösterdiği için bölgede Türkler varlıklarını günümüze kadar rahatlıkla sürdürebilmiştir.

***İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK
DEVLETLERİ VE TOPLULUKLARI***

İskitler (Sakalar)



İSKİTLER (SAKALAR)

- **Yer:** Karadeniz'in kuzeyinde yaşamışlardır.
- **Zaman:** MÖ VIII. ile II. yüzyıllar
- ***Tarihte bilinen ilk Türk topluluğudur.***
- Madencilikte ileri seviyeye ulaşmışlardır.
- **Bozkırın Kuyumcuları** olarak bilinirler.
- Alp Er Tunga ve Şu destanları İskitlere aittir.
- **Alp Er Tunga**, İranlılar ile mücadele ederken Şu, Makedonya kralı Büyük İskender ile mücadele etmiştir.
- Kadın savaşçılarına **Amazon** denir.
- Kadın hükümdarları Tomris Hatun'dur.

BOZKIRIN KUYUMCULARI



TÜRK TARİHİNİN İLK KADIN HÜKÜMDARI

TOMRIS

bir AKAN SATAYEV filmi



TÜRKÇE DUBLAJ VE ALTYAZI SEÇENEKLERİYLE

ALMIRA TURSUN ADIL AKHMETOV YERKEBULAN DAIYROV BERIK AITZHANOV AZAMAT SATYBALDY AIZHAN LIGH GHOSSAN MASSOUD
YÖNERGECİ ALIYA NAZARBAYEVA YÖNERGECİ TIMUR ZHAKSYLYKOV, ALIYA NAZARBAYEVA YÖNERGECİ AKAN SATAYEV YÖNERGECİ KHASAN KYDYRALIYEV
YAPIMCI SVETLANA NAM, ANNA CHAKIRTOVA YAPIMCI KUAT TLEUBAYEV YAPIMCI RENAT GAISIN, ALIM ZAIROV YAPIMCI ZHAINA ABDIYEVA YAPIMCI ZHAIDARBEK KUNGUZHINOV
YAPIMCI ASSEL SHALABAYEVA YAPIMCI LIDIYA ORDYNSKAYA, BOTAGOZ ABDIBAYEVA YAPIMCI GALYMZHAN SANBAYEV YAPIMCI ASANALY KUZHANTAYEV YAPIMCI DENIS KONOPLEV

SIYAH BEYAZ

VAGON

QAZAQSTAN

QAZAQFILM

SATAFILM

CGV

MARS

MARS

Alp Er Tunga,
bilinen en eski Türk liderlerden biridir.



Balballar

Kurganlar – Oda mezarlar



ASYA HUN DEVLETİ (BÜYÜK HUN DEVLETİ) (MÖ 220 – MS 216)

- **Yer:** Orta Asya (Türkistan)
- **Zaman:** MÖ 220 – MS 216
- **Kurucusu:** Teoman
- **Başkenti:** Ötüken

Asya Hun Devleti (MÖ 220 – MS 216)

- Tarihte kurulan ilk Türk devletidir.
- ***Türk devlet teşkilatının temelini attılar.***
- En parlak devirleri Metehan ile yaşamışlardır.
- Devletin kurumsallaşması Metehan döneminde gerçekleştirilmiştir.
- Oğuz Kağan Destanı Metehan'ı anlatır.
- Orduda onluk sistemi kurmuştur.
- İpek yoluna sahip oldular.

Türk birliđi sađlanıyor.

- Türk birliğini sađladılar.
- Çin seddi, Hun akınlarını durdurmak için yapılmıştır. Çin'i yendiler ama Çin'e yerleşmediler. Neden **Kalabalık Çin nüfusu içinde asimile olmamak için**
- Metehan'dan sonra KİOK
- Kiok'tan sonra – Çiçi ile Hohanyeh arasında taht kavgası ve ikiye ayrılma

Soru No: 1

Tanrı buyurmuş size yeryüzünü al diye!

...

Gökteki Güneş ise yurdun bayrağı olsun,
İlimizin çadırı, yukarıdaki gök olsun.

...

O hâlde sayılıırım ben bir dünya kağanı,
Bana bağlıdır artık, dünyanın her dört yanı!

Oğuz Kağan Destanı'nda geçen bu ifadelerin
İslamiyet öncesi Türk devlet yönetimindeki;

- I. cihan hâkimiyeti,
- II. kut,
- III. ikili teşkilat,
- IV. orun-ülüş

anlayış veya uygulamalarından hangilerine vurgu yaptığı söylenebilir?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) III ve IV
- E) I, II ve IV

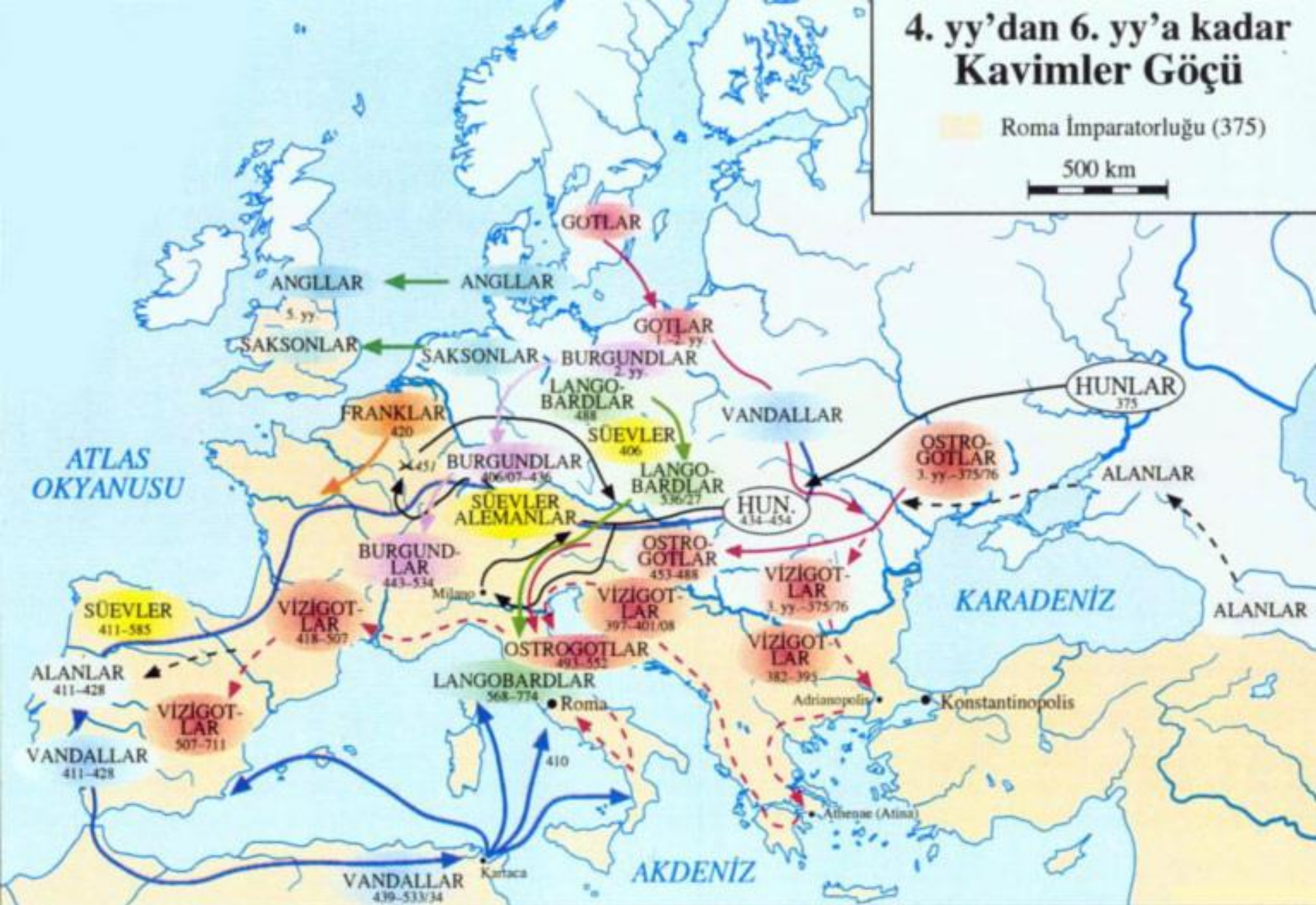
KAVİMLER GÖÇÜ (375)

- Hunlar, Asya Hun Devletinin yıkılmasından sonra 4. yy' dan itibaren batıya göç ettiler. Türklerin Doğu Avrupa'ya geçmeleri ile bu bölgede yaşayan **Ostrogot, Vizigot, Sienpiler, Germanler, Franklar, Lampart ve Vandallar** daha batıya göç ederek Roma'nın sınırına girmek zorunda kaldı. İşte bu göç hareketine **Kavimler Göçü** denir.

4. yy'dan 6. yy'a kadar Kavimler Göçü

Roma İmparatorluğu (375)

500 km



SIYASISonuçları	DİNİSonuçları	SOSYALSonuçları
• Roma İmparatorluğu ikiye ayrıldı. • Batı Roma yıkıldı. • Feodalite ortaya çıktı. • Siyasi birlik bozuldu. • Merkezi krallıklar güç kaybetti. • Avrupa Hun Devleti'nin temelleri atıldı.	• Barbar kavimler arasında Hristiyanlık yayıldı. • Katolik Kilisesinin gücü arttı. • Skolastik düşünce güçlendi. • Özgür düşünce ortamı zayıfladı. • Avrupa'da karanlık çağ başladı.	• Günümüz Avrupa milletlerinin temeli atıldı.
Evrensel sonucu: İLKÇağ kapandı. ORTAÇağ başladı.		

AVRUPA (BATI) HUN DEVLETİ

(375–469)

Yer: Orta Avrupa

Zaman: 375–469

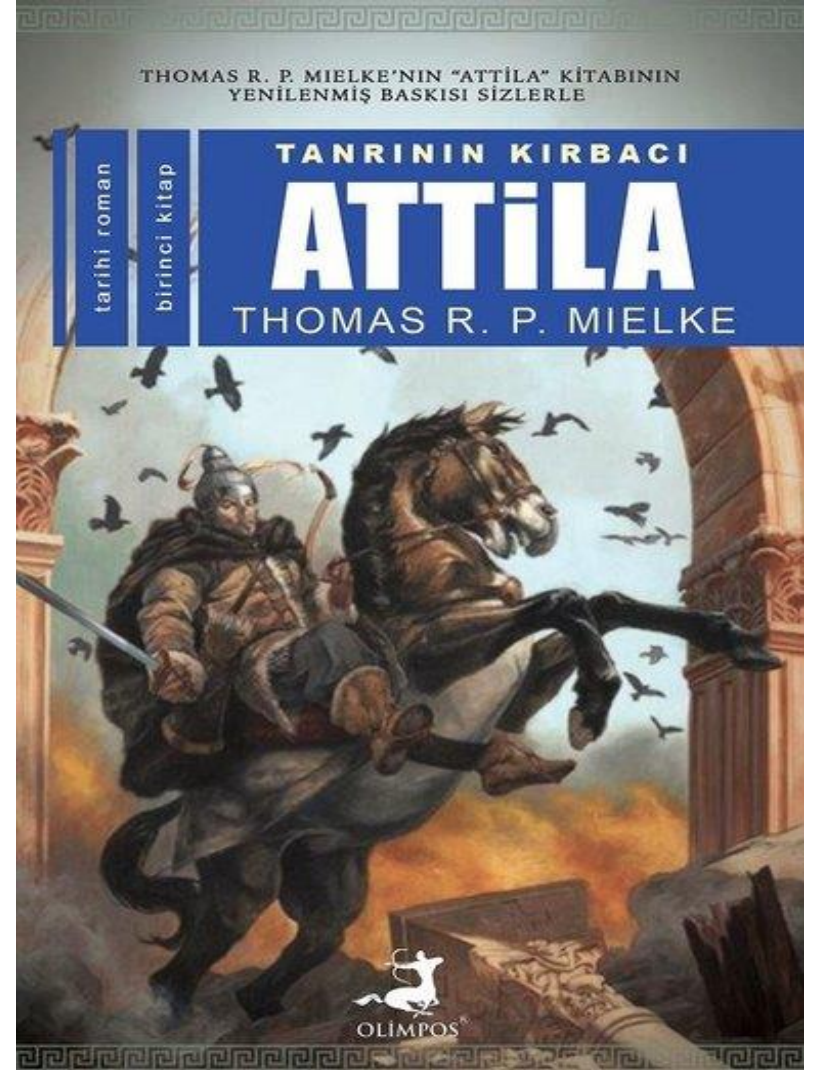
- **Kurucusu:** Balamir
- **Başkent** Budapeşte'dir. (Ettelburg)
- Anadolu'ya sefer düzenleyen ilk Türk devleti
(Keşif amaçlı)

Tanrının Kırbağı, Cesur Kavimlerin Efendisi

En parlak dönemini Atilla ile yaşadılar.

(Tanrının Kırbağı – Tanrının Kamçısı)

- Attila, Germanlerin Nibelungen Destanında **ETZEL**olarak geçer...
- Bizans ile Margos ve Anatolyos Antlaşmalarını yaptılar. Bizans'ı vergiye bağladılar.



SORU

Atilla'nın sarayında Hun dilinden başka Latin ve Germen dilleri de konuşuluyordu.

Bu bilgilere bakılarak,

I. hoşgörü ortamı hakimdir.

II.yerleşik hayatın izlerine rastlanmıştır.

III. Atilla devrinde hakimiyet çok güçlüdür.

yargılardan hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) I, II ve III

I.GÖKTÜRK DEVLETİ (552 – 630)





İslamiyet Öncesi Dünya by Yorgun

- **Yer:** Orta Asya (Türkistan)
- **Zaman:** 552 – 630
- **Kurucusu:**.....**Bumin Kağan**.....
- **Başkent** Ötüken'dir.
- Türk ismiyle kurulan ilk devlettir.
- Avarların hakimiyetine son vererek kuruldular.
- I. Göktürk Devleti, Asya Hun Devleti'nden sonra Orta Asya'da kurulan ikinci büyük Türk devletidir.
- Bumin Kağan ülkeyi kardeşi İstemi Yabgu ile birlikte yönetmiştir..
.....**İkili, federal, özerk, birleşik, muhtariyet, çift kanatlı**
.....**idare**.....
.....

Mukan Kağan, Zirvelerin Adamı😊

- Devlet en parlak dönemini **Mukan Kağan** ile yaşamıştır.
- **Ergenekon** ve **Bozkurt Destanları** Göktürklerle aittir.
- Çin tarafından yıkılmışlardır.

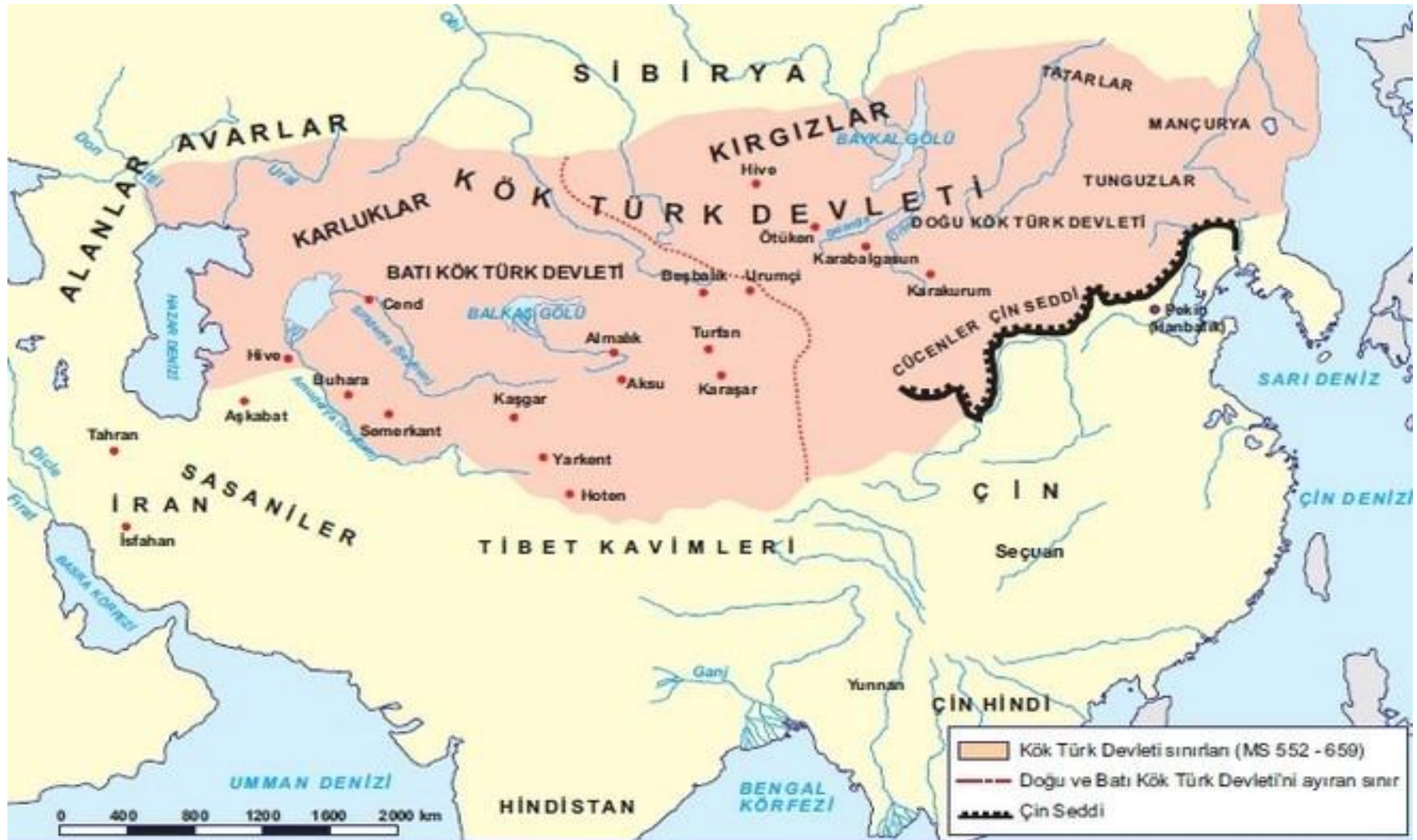
NOTLAR

Ergenekon, demir dağının eritilmesini anlatır.

Bozkurt ise Göktürklerin bir düşman baskınıyla kırıldıktan sonra, baskında sağ kalan tek gençle bir dişi bozkurttan yeniden türediklerini anlatır.

II. Göktürk Devleti (Kutluk Devleti)

682- 744



II.Köktürk Devleti

- **Yer:** Orta Asya (Türkistan)
- **Zaman:** 682- 744
- **Kurucusu** Kutluk Kağan
- (**Kutluk Kağan'a İlteriş unvanı verilmiştir. Bu unvan**)
derleyen, toparlayan anlamına gelir.
- **Başkent** Ötüken

II.Köktürk Devleti

- Bağımsızlığında Kürşad Ayaklanması etkilidir.
- En parlak devrini Bilge Kağan ile yaşadılar.
- Türk tarihinin ilk alfabesini oluşturdular.
- Orhun ya da Göktürk Alfabesini
- II. Göktürk devleti oluşturmuştur.
- Türk tarihinin ilk yazılı eserleri (Orhun Kitabeleri) Kutluk devletine aittir.

Göktürk Kitabeleri (Orhun)

(Orhun Kitabeleri sınavlarda çokça sorulur.)

- **8. yüzyıla** ait Göktürk metinlerdir. İslamiyet öncesi Türk tarihini aydınlatan önemli belgelerdir.
- Türk tarihinin ilk yazılı eserleri (Orhun Kitabeleri) Kutluk devletine aittir.
- Bu yazıtlar **Tonyukuk, Kültiğin ve Bilge Kağan** adına dikilmiştir.
- **Tonyukuk Abidesi (720)**
- **Kültiğin Abidesi (732)**
- **Bilge Kağan Abidesi(735)**
- **Yazarı:** Tonyukuk ve Yolluğ Tiğin
- **Çeviren :** Danimarkalı Bilgin **Wilhelm Thomsen (1893)**
.....
- Orhun Kitabeleri günümüzde **Moğolistan**.....sınırları içinde bulunur.

Orhun Kitabeleri'ni bilmeyen üzülür😊

- Orhun Kitabeleri ismini Orhun Nehrinden almıştır.
- Türkçe ve Çince yazılmıştır.
- Türk tarihinin ilk siyasetnamesidir.
- Orhun Kitabeleri, siyasi, sosyal, kültürel, edebi, tarihi konularda bilgi verir.
- Sosyal devlet vurgusu yapılmıştır. (Açların doyurulması, giydirilmesi...)
- II. Göktürk Devleti Uygurlar tarafından yıkılmıştır.



Soru No: 1

Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan Orhun Kitabeleri;

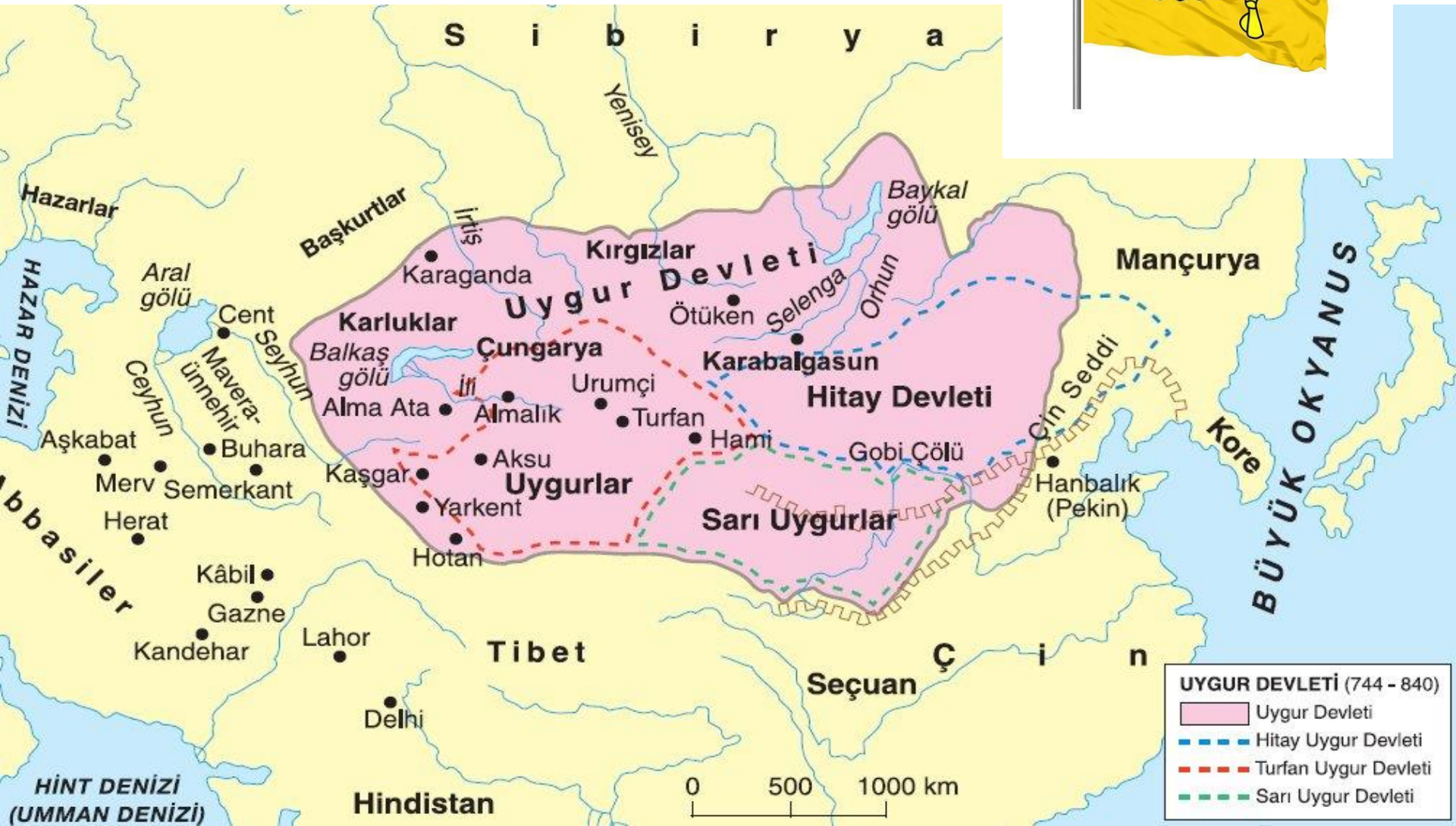
- I. Kül Tigin,
- II. Bilge Kağan,
- III. Yuluğ Tigin



adlı devlet adamlarından hangileri adına dikilmiştir?

- A) Yalnız I
 - B) Yalnız III
 - C) I ve II
 - D) II ve III
 - E) I, II ve III
-

UYGUR DEVLETİ (744 – 840)



UYGUR DEVLETİ

(744 – 840)

- **Yer:** Orta Asya (Türkistan)
- **Zaman:** 744 – 840
- **Kurucusu:** Kutluk Bilge Kül Kağan
- **Başkent:** Ötüken daha sonra
- **Ordubalık:**
Balık, Şehir anlamına gelir. Ordubalık,.....
Türklerin kurduğu ilk şehirdir.....

UYGUR DEVLETİ

(744 – 840)

- En parlak devirleri Moyen Çur Kağan devridir.
- **Böğü Kağan** zamanında **Maniheizm** (Mani) dinini benimsediler. Daha sonra Budizm dinine inandılar.
- **Maniheizm**, Uygurları çok fazla etkilemiştir.
- **Yerleşik hayata** geçen ilk Türk devleti Uygurlardır.
- **Türk mimarisinin** temelini attılar.
- Sanatta, kültürde, bilimde ileri seviyelere ulaştılar.
- **Matbaayı** kullandılar. Kütüphaneler kurdular.
- **Minyatür** sanatının ilk örneklerine Uygurlarda rastlarız.
- **Duvar resimleri** (fresk-o) yaptılar.

UYGUR DEVLETİ

(744 – 840)

- Kırgızlar tarafından yıkıldılar.
- Uygurlar günümüzde ***Doğu Türkistan***'da varlıklarını sürdürmektedir.



UYGUR BAYRAĞI

Uygur mimarisi



Fresk-o – duvar resmi



Sulama Kanalları - Kariz





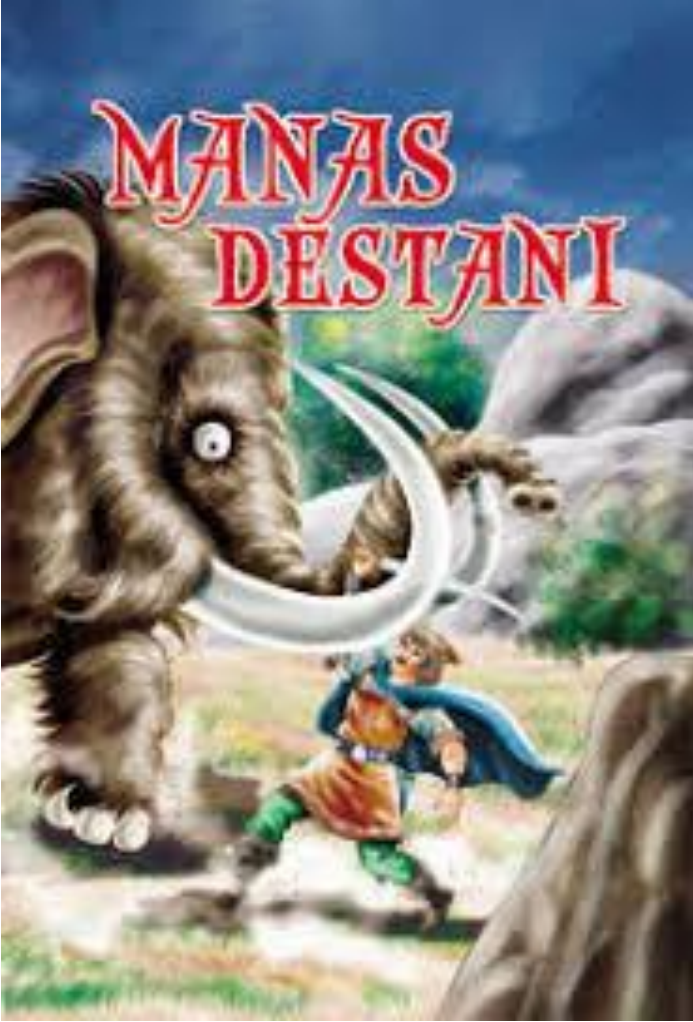
DİĞER TÜRK DEVLETLERİ VE TOPLULUKLARI

KIRGIZLAR

- ***Manas Destanı ve Yenisey Yazıtlarını Kırgızlara aittir.***
- Moğol hakimiyetini kabul eden ilk Türk devletidir.
- Ötüken'e sahip olan son Türk devletidir.
- Günümüzdeki Kırgızların atalarıdır.

Manas Destanı ve Yenisey Yazıtları

Kırgızlara aittir.



AVARLAR

- Hem Asya'da hem Avrupa'da devlet kurmuşlardır.
- İstanbul'u kuşatan ilk Türk devletidir.
- Avarlar zamanla kimliklerini kaybetmişler ve asimile olmuşlardır.



MACARLAR

- Günümüz Macaristan topraklarına hakim oldular.
- **Tarihte ilk Türkoloji Enstitüsü'nü kurdular.(1870)**
- Günümüzde
.....**Turan – Hun**.....kurultayını düzenlemektedirler.

Hun – Turan Kurultayını Macarlar düzenlemektedir.





PEÇENEKLER

- Volga ve Tuna nehirleri arasına yerleřtiler.
- Tarih boyunca teşkilatlı devlet kuramadılar.
- Bizans'ta paralı askerlik yaptılar.
- ***Malazgirt Savaşı'nda Bizans tarafından Alpaslan tarafına geçtiler.***

FİN-UGOR
KAVİMLERİ

Prof. Dr. Necati DEMİR

RUS DEVLETLERİ

KIMAK ve KIPÇAK
HANLIKLARI

PEÇENEK HANLIĞI

KARADENİZ'İN KUZEYİNDE PEÇENEKLER

HAZARLAR

- Hazar Denizi ve çevresine hakim oldular.
- Museviliği seçen ilk ve tek Türk devletidir.
- ***Dini hoşgörü ülkede egemen olmuştur.***
- ***İslamiyet'in Kafkaslara yayılmasını engellemişlerdir. (Hz. Osman dönemi)***
- Hazarlarda ordu paralı askerlerden oluşmuştur.

KUMANLAR (KIPÇAKLAR)

- Karadeniz'in kuzeyine hakim olmuşlardır.
- Topluluk halinde yaşamışlardır.
- Slavların güneye inmesini engellediler.
- Bizans Kıpçaklar için Kodeks Kumanikus adlı sözlüğü hazırlatmıştır.
- ***Kıpçak – Oğuz mücadelesi Dede Korkut Hikâyelerine konu olmuştur.***
- Rus prenslikleriyle mücadele etmişler ve bu mücadele ***Rusların İgor Destanına konu olmuştur.***



dönemi)

CODEX CUMANICUS

Mustafa ARGUNŞAH - Galip GÜNER



KCSIT



OĞUZLAR (UZLAR)

- En kalabalık Türk topluluğudur.
- Pek çok Türk devleti kurmuşlardır. (***Türkiye, Osmanlı, Selçuklu*** gibi)
- ***Kayı*** **Osmanlı Devletini kuran boy**
- ***Kınık*** **Selçuklu Devletini kuran boy**
- ***Avşar*** **Karamanoğullarını kuran boy**
- Araplar Müslüman Oğuzlara ***Türkmen*** adını vermiştir.
- Bizans'ta paralı askerlik yapmışlardır.
- **Malazgirt Savaşı**'nda Bizans tarafından Alpaslan'ın (Büyük Selçuklu'nun) tarafına geçtiler.

OĞUZLAR

Bozoklar

Üçoklar

Günhan

Ayhan

Yıldızhan

Gökhan

Dağhan

Denizhan

Kayı

Yazır

Avşar

Bayındır

Salur

İğdir

Bayat

Döğer

Kızık

Peçenek

Eymür

Büğdüz

Alkaevli

Dodurga

Beğdili

Çavuldur

Alayuntlu

Yıva

Karaevli

Yaparlı

Karkın

Çepni

Yüregir

Kınık



2022 Önlisans

Soru No: 2

I. Büyük Selçuklular - Kınık

II. Osmanlılar - Kayı

III. Memlûkler - Bayat



Yukarıdaki Türk-İslam devletleri ile kuruluşlarında önemli rol oynadığı kabul edilen Oğuz boyu eşleştirmelerinden hangileri doğrudur?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) I ve III

E) I, II ve III

TÜRGİŞLER

- Uygurlardan sonra yerleşik hayatı benimseyen ikinci Türk devletidir.
- ***İslamiyet'in Orta Asya'ya yayılmasını engellemişlerdir.***
- Bu durumun nedeni: Emevilerin aşırı derecede Arap milliyetçiliği yapmasıdır.
- Ticarete önem vermişlerdir. (İpek Yolu)
- Madeni parayı kullanmışlardır.

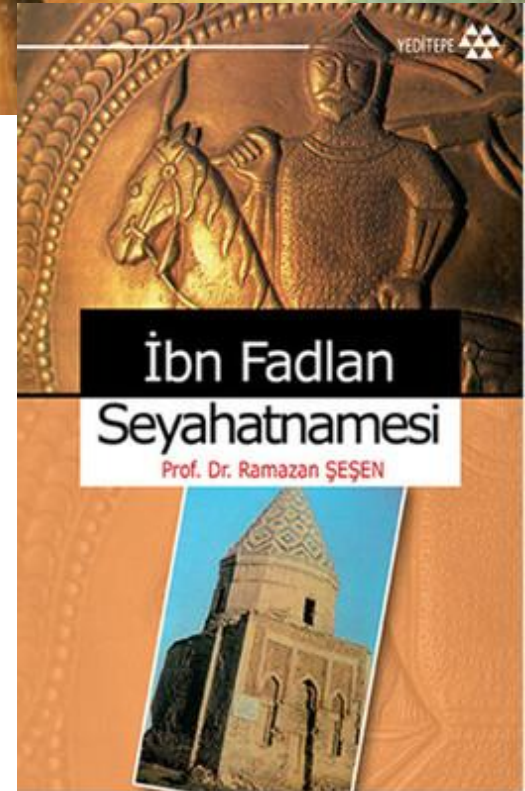
BULGARLAR

- Orta Asya'dan göç ederek Kafkaslarda devlet kurdular.
- Tuna ve Volga Bulgarları olmak üzere ikiye ayrıldı.
- **Tuna Bulgarları Hristiyanlaştı.**
- **Volga(İtil) Bulgarları ise İslamiyet'i seçti**
- Bulgarlar Kürk Yolu'na hakim oldular.
- İstanbul'u kuşatmışlardır.



Genel Kültür

- İtil Bulgarlarına Abbasi halifesi tarafından gönderilen din adamı ve seyyah.....
- Eseri ise **Seyahatname**



SİBİRLER (SABARLAR)

- Anadolu'ya akınlar düzenlediler.
- Savaşçı yapıya sahiptiler.
- **Sibirya'ya ismini verdiler.**
- Kadın Hükümdarları Boğarık Hatun'dur.

Boğarık Hatun: Sibirlerin kadın hükümdarı



After the painting by A. Zick

TOMYRIS PLUNGES THE HEAD OF THE DEAD CYRUS
INTO A VESSEL OF BLOOD



KARLUKLAR

- *İslamiyet'i kabul eden ilk Türk boyudur.*
- *Talas Savaşı'nda Abbasilerin yanında yer almışlardır.*
- *Karahanlı Devleti'nin kurucularıdır.*



İLK TÜRK DEVLETLERİNDE KÜLTÜR MEDENİYET

- ***DEVLET YÖNETİMİ***
- *Eski Türkler devlete^{il}.....ya da
.....^{el}.....adını vermişlerdir.*

Devlet kurmak için;

- ***Toprak (Yurt – Vatan – Mekan – Yer- Otağ)***
.....
- ***Halk (Millet – Ahali – Kün)***
.....
- ***Egemenlik (Hakimiyet – Teşkilatlanma)***
.....
- ***Bağımsızlık (Oksızlık)***
.....

Ramazan BEKMEZCİ



bekmezci_ramazan



Soru No: 1

İslamiyet öncesi Türk devlet anlayışında “oksızlık” olarak ifade edilen kavramın günümüzdeki karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bağımsızlık
- B) Töre
- C) Dayanışma
- D) Eşitlik
- E) Adalet

Cevap Anahtarı: A

Türklerin çok sayıda devlet kurmalarının Nedenleri:

- *Teşkilatçı olmaları*
- *Bağımsızlık arzusu*
- *Boylar şeklinde örgütlenmeleri*

Tanrının Hükümdara Bağışları

Kut	Ülüş (Ülüg)	Küç
Ülkeyi yönetme yetkisini tanrının bir hanedana vermesidir. Bu yetki kan yolu ile babadan oğula geçer.	Pay, Nasip Kısmet, Bölüşmek anlamına gelir.	Hükümdarın askeri gücünü temsil eder.

Türklerde Hakimiyet Anlayışı

- ***Türk devletleri kısa ömürlü olmuştur.***

Nedenleri:

Kut İnancı (Ülkeyi yönetme yetkisini tanrının bir sülaleye vermesidir.)

- *Veraset sisteminin belirsiz olması*
- *Taht kavgalarının yaşanması*
- *Dış baskıların artması*
- *Merkezi otoritenin zayıflaması*
- *Devletin yıkılmasını kolaylaştırmıştır.*

Ülke hanedanın malı kabul edildiği için, Toprak mülkiyeti olmaz. Toplumsal sınıflaşma görülmez.

- **II. Ülkenin hanedanının ortak malı sayılması (Kut İnancının Sonucudur.)**
- *İkili yönetim (Doğu – Batı şeklinde) Doğuyu hükümdar batıyı kardeşi yabgu yönetmiştir. Yabgu iç işlerinde serbest dışişlerinde merkeze bağlıdır. Bu yönetime federal ya da federalizm denir. İkili yönetimi oluşturan:
.....**Metehan**.....*
- **III. Boylar şeklinde örgütlenme:** Boylar kısa sürede bir araya gelmiş ve devlet kurmuşlardır. Boyların arasının açılması devletin yıkılma sürecini hızlandırmıştır.

Hükümdarın Görevleri

- Ülkeyi yönetmek
 - Orduyu komuta etmek
 - Türk birliğini sağlamak
 - Adaleti sağlamak
 - Ülkeyi iç ve dış tehditlere karşı korumak
 - Kurultaya başkanlık etmek.
 - Cihan hakimiyeti sağlamak (.....**Dünya Hakimiyeti**.....)
 - Sınırları genişletmek
-
- **Not:** Hükümdar sonsuz yetkiye sahip değildi. Hükümdarı töre sınırlandırmaktadır.

<i>Hükümdarın Unvanları</i>	<i>Hükümdarlık Sembolleri</i>
• Han • Hakan • Kağan • Tanhu • Şanyu • İteriş • İlteber • İdikut • Erkin	• Otağ (..Çadır.....) • Tuğ (.....Sancak.....) • Örgin (.....Taht.....) • Sorguç (.....Kotuz.....) • Yarlığ (...Ferman.....) • Nevbet (...Köpürge,...Davul...) • Yay



Hatun (Katun)

- Hükümdarın eşidir
- Devlet yönetiminde etkilidir.
- Kurultaya katılır.
- Antlaşmalara imza atar.
- Elçi kabul eder.



Kurultay (Toy, Kengeş)

- ***Kurultayı kuran:Metehan.....***
- Devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı yerdir.
- Kurultayda son söz hükümdarındır. Bu durum kurultayın danışma meclisi olduğunu gösterir.
- Kurultayın doğal başkanı hükümdardır. Hükümdar kurultaya başkanlık etmezse Aygucu adı verilen vezir başkanlık eder.
- Kurultayda hükümdarın kararları sorgulanabilir.

BOY

BOY

BOY



Küçük Kurultay



Küçük Kurultay



Küçük Kurultay

(1. Resim)



Vezirler



Kağan ve Hatun



İleri gelenler



Boy Beyleri



Komutanlar

**KURULTAY
(TOY)**

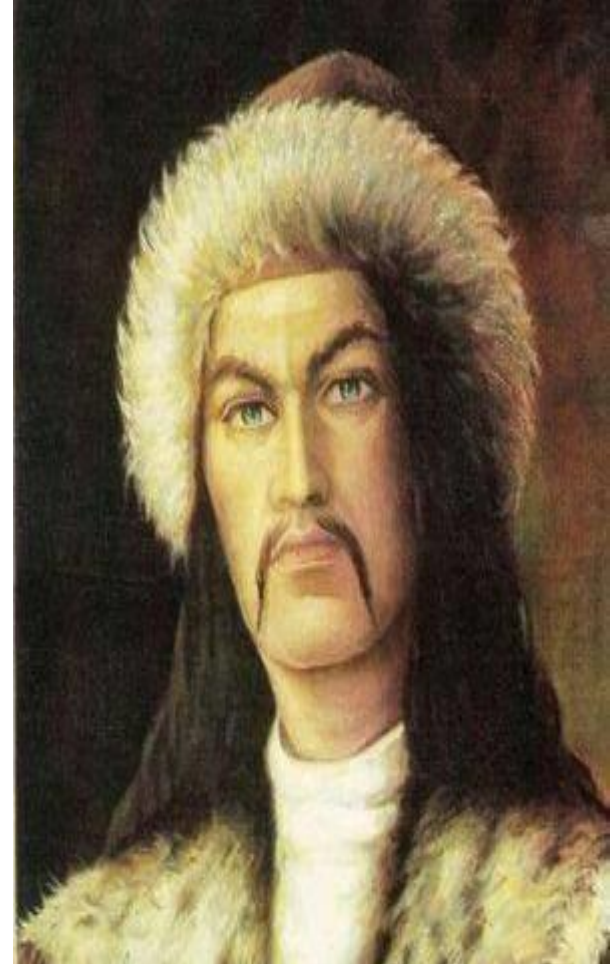


İdari görevliler



Kurultay üyeleri

- **Hakan**
- **Hatun**
- **Tiĝin**
- **Şad**
- **Yabgu**
- **Boy Beyleri**
- **Yüksek dereceli memurlar**



Not

- Kurultaya katılanlara Toygun denir ve kurultaya din adamları katılmaz. Fakat dini işler kurultayda görüşülebilir.

ORDU (SÜ)

(Sü uyur düşman uyumaz!)

- Eski Türklerde eli silah tutan herkes asker sayılırdı. Ordu – millet anlayışı hakimdir.
- Ordu millet anlayışının nedenleri: Göçebe hayat ve dış baskılar
- Türkler hafif silahlar kullanmışlardır.
Ok, yay, kılıç, kalkan, süngü, gürz, mızrak gibi.
- Türk ordusu atlı askerlerden oluşmuştur.
(Süvarilerden)

- Türk ordusunun temelini Onluk sistemle Metehan atmıştır. Ordu on ve katları şeklinde örgütlenmiştir.
- Bu durumda disiplini ve başarıyı artırmıştır. Kara Kuvvetleri Komutanlığının kurucusu Metehan'dır.



İLK TÜRK DEVLETLERİNDE VE GÜNÜMÜZDE ORDU

Birlik adı	Komutanı	Asker sayısı
Tümen	Tümenbaşı	10.000
Tabur	Binbaşı	1.000
Bölük	Yüzbaşı	100
Takım	Onbaşı	10

Onluk Sistem



İLK TÜRK DEVLETLERİNDE VE GÜNÜMÜZDE ORDU

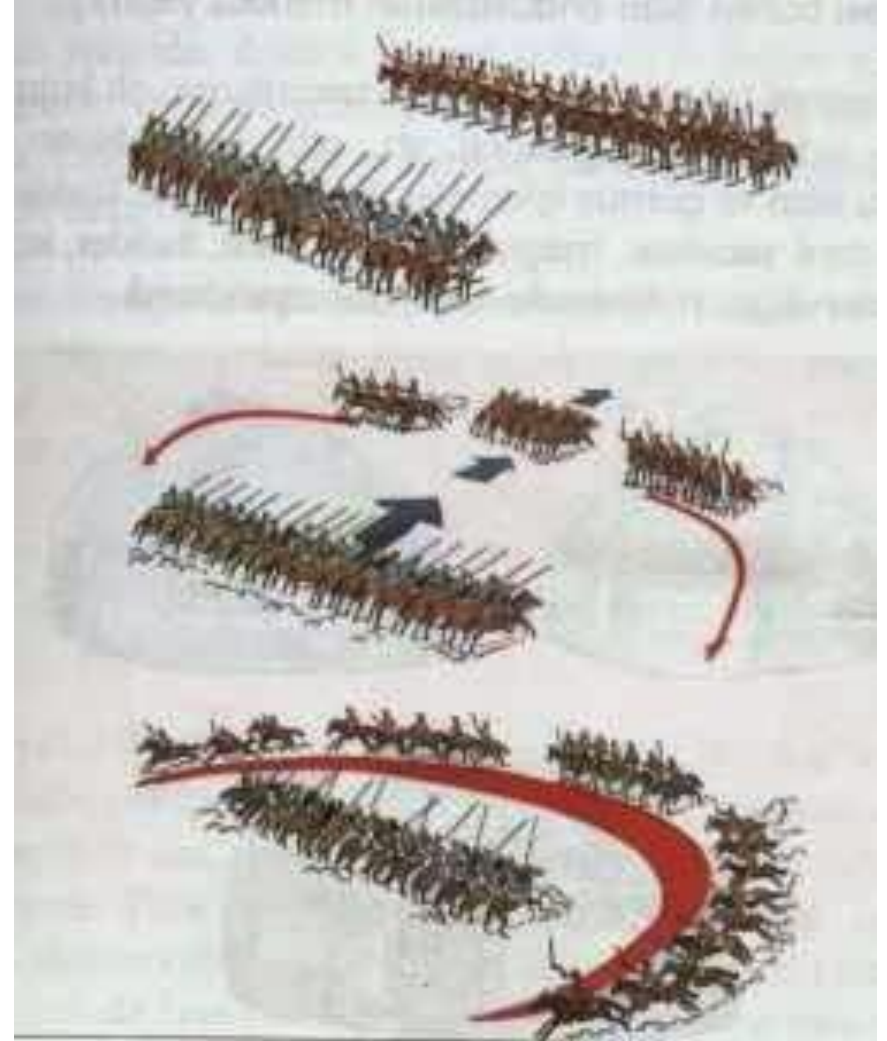
Birlik adı	Komutanı	Asker sayısı
Tümen	Tümenbaşı	10.000
Tabur	Binbaşı	1.000
Bölük	Yüzbaşı	100
Takım	Onbaşı	10

Hazarlarda istisna bir durum var!

- Hazarlarda paralı askerlik uygulaması varken Peçenekler ve Oğuzlar Bizans'ta paralı askerlik yapmışlardır.

Savaş Taktikleri

1. Hilal Taktiđi – Kurt Kapanı, Bozkurt Taktiđi, Sahte Ricat, Bozkır Taktiđi: Meydan Savaşlarında kullanılan taktiktir. Türk tarihinin her döneminde kullanılan bir taktiktir. Osmanlılar zamanında Niğbolu Savaşı'nda, Mohaç Savaşında hatta Preveze Deniz Savaşı'nda kullanılırken Kurtuluş Savaşımızda Sakarya Meydan Savaşı'nda kullanılmıştır.



Vur – kaç Taktiđi

- **2. *Vur – kaç Taktiđi*** : Yıpratma, bezdirme amacıyla kullanılan taktiktir. Orta Asya'da Çin'e, Anadolu'da Bizans'a, Kurtuluş Savaşı sırasında Fransızlara, Yunanlılara karşı uygulanmıştır.

HUKUK (il gider töre kalır!)

- Eski Türklerde sosyal hayatı düzenleyen, yazılı olmayan hukuk kurallarına**Töre**.....denir.
- **Törenin üç ana kaynağı** vardır.
-**Gelenek, Görenek**.....
-**Hükümdar Emirleri**.....
-**Kurultay Kararları**.....
- Töreye hükümdar dahi uymalıdır. Bu durum hükümdarın yetkilerini kısıtlar.

Törenin değişmez unsurları

- **Könilik:** Adalet
- **Uzluk:** Yararlılık
- **Tüzlük:** Eşitlik
- **İnsanlık**

- Töre Uygurlar zamanında yazılı hale getirildi.
- Adalet teşkilatının başında hükümdar bulunurdu.
- Büyük siyasi davalara hükümdar bakardı. (Yargu)
- Küçük davalara ise yargucı adı verilen hakimler bakardı. (Yargan)
- Uygurlarda hapis cezaları uzun süreli hale gelmiştir.
- Uygur öncesi cezalar kısa sürelidir.
- Cezaların sert olması ve hemen uygulanması toplumda kan davası oluşumunu engellemiştir.

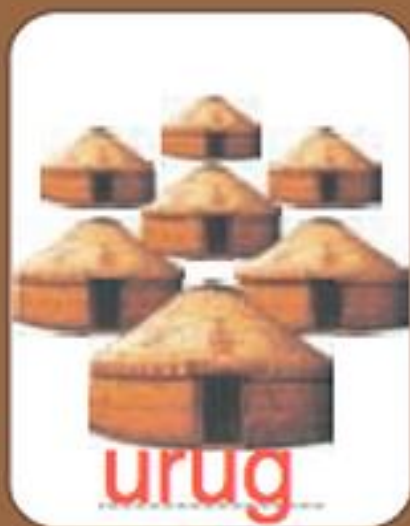
SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT

- Türklerde sınıfsal ayırım (sosyal sınıf ayırımı) görülmez. Nedenleri: Göçebe hayat ve toprağın devletin malı olmasıdır.
- Türklerde sosyal kaynaşmayı toylar (şölenler) sağlardı. Baharın gelişi Nevruz ile kutlanırdı.
- Eski Türklerde tek eşle evlilik görüldü.
- Aile reisi babadır. (Ataerkil yapı)
- Eski Türkler boylar şeklinde örgütlenmişlerdir.

SOSYAL YAPI

Sosyal Yapı

- ...**Oğuş**.....: Aile
- ...**Uruk**.....: Sülale
- ...**Boy**.....: Kabile
- ...**Budun**.....: Millet
- ...**İl, El**: Devlet



- Uygurlara kadar Türkler göçebe yaşamıştır. Göçebe yaşamalarının nedeni ise coğrafi şartlardır.
- Göçebe hayat tarzı dokumacılığın, dericiliğin, keçe sanatının gelişimini hızlandırmıştır.
- Eski Türklerde temel geçim kaynağı Uygurlara kadar hayvancılıktır. Uygurlardan itibaren tarım önem kazanmaya başlamıştır.
- **Yerleşik hayatın kanıtları:** Tarımın yapılması, Tarım araç ve gereçlerinin kullanılması, sulama kanallarına ulaşılması, mimari eserlere rastlanması ve duvar resimlerinin (fresko) bulunması
- **Bir mekanda tarımın yapıldığının kanıtları:** Tarım araç ve gereçleri, sulama kanalları

TUTMAÇ ÇORBASI



okuntu

Çağrı kâğıdı, çağrılık, davetiye.



TÜRK İÇKİSİ KIMIZ



YOĞURT



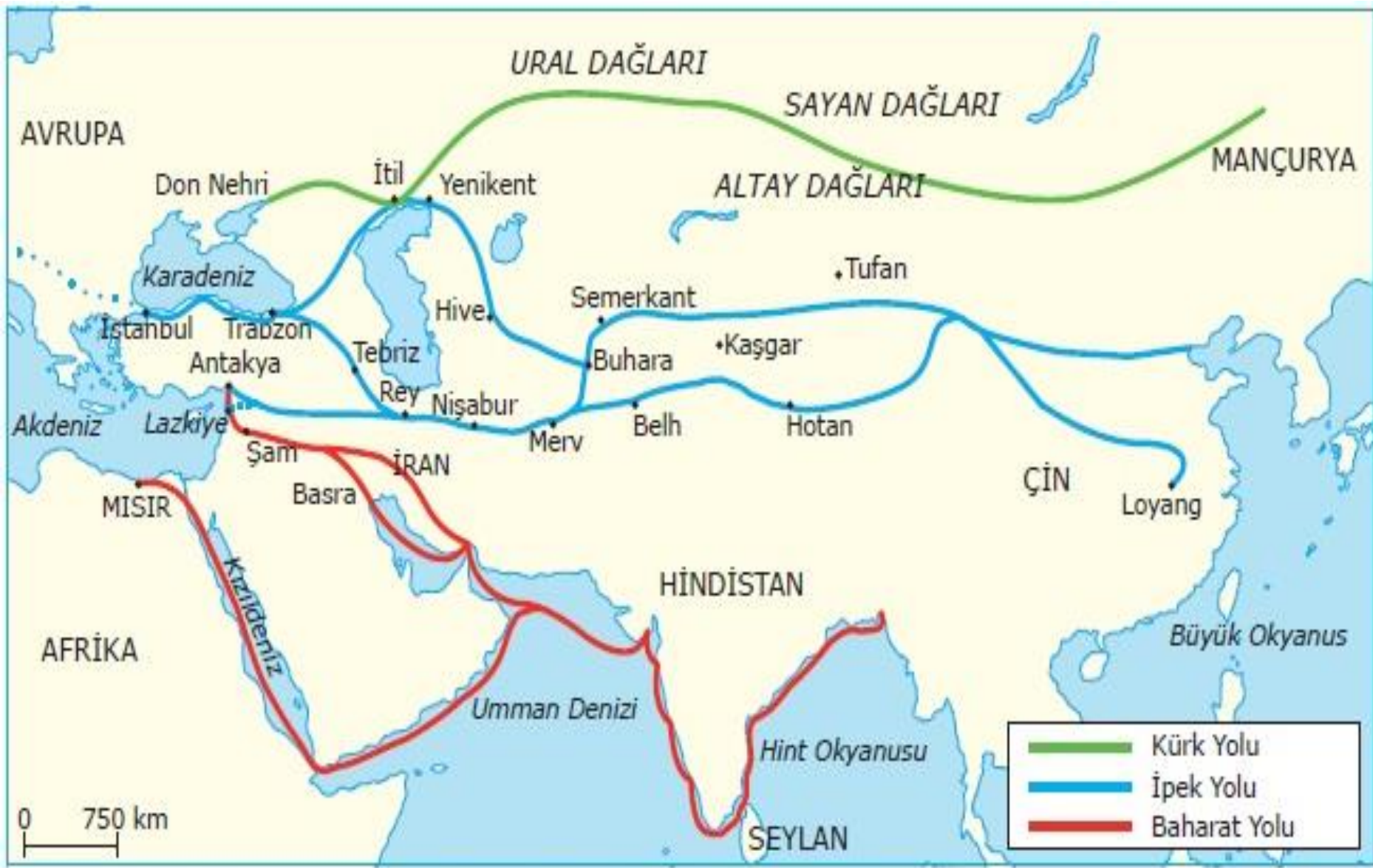






Ticaret Yolları

- ...***İpek Yolu***.....Çin'den başlar Doğu Akdeniz'e, Anadolu'ya kadar uzanır. Bu yola Unesco ...***Diyalog Yolu***.....diyor...
- ...***Kürk Yolu***.....İpek yoluna paralel uzanan bir yoldur. Hazarlar ve Bulgarlar Kürk yolunda ticari faaliyetlerde bulunmuşlardır.
- ***Baharat Yolu***: Hindistan'dan başlar Mısır'a ve Suriye'ye kadar uzanır. Türkler Baharat Yolu'na Gazneliler ile hakim olmaya başlamıştır.



Harita 2.11: İlk ve Orta Çağ'ın ticaret yolları

- **Not:Ticaret yolları 16.yüzyılda Coğrafi Keşifler ile önemini kaybetmiştir. Bu durum Osmanlı ekonomisini olumsuz etkilemiştir.....**

DİN VE İNANIŞ

- ***Eski Türklerin İnançları***
- ...**Tabiat Kuvvetlerine**.. **İnanma**: Doğadaki bir takım olaylara inanmışlardır. Yıldırım, deprem gibi.
- ...**Şamanizm**.: Din değil sihir ve büyüdür. Din adamlarına şaman, kam ve baksı denirdi.
- ...**Atalar Kültü**...: Atalarının ruhlarının kötülüklerden koruduğuna inanılırdı.
- ...**Göktanrı dini**...Eski Türklerin en yaygın inancıdır. Tek tanrı, Ahiret inancı, Uçmağ (Cennet), Tamu (Cehennem), temizlik, hoşgörü ön plandadır.

- ...**Maniheizm**....Uygurlar inanmıştır. Ay, resim ve sanat önemlidir.
- ...**Budizm**..: Uygurlar inanmıştır.
- **Musevilik**: Hazarlar inanmıştır.
- **Hristiyanlık**: Avrupa'ya giden Türkler zamanla Hristiyanlığa inanmıştır
- **İslamiyet** : Karluklar, İtil Bulgarları ve Karahanlılar İslamiyet'i ilk benimseyen Türklerdir.

- Türklerde din adamları üstün bir sınıf değildir.
- Yönetme yetkisini tanrı bir sülaleye vermiştir buna kut inancı denir. Fakat ülke dini kurallara göre değil töreye göre yönetilirdi.
- İslamiyet öncesinde teokratik yönetim görülmez.
- Türklerde çok tanrılı din, tanrı – kral anlayışı görülmez.
- Türklerde putperestlik ve zerdüştlük görülmez.

Şaman- Kam- Baksı: Din Adamları



Ahiret İnançının Kanıtları

- Mezarda (kurganlarda) eşya bulunması
- Mezarların (kurganların) oda şeklinde yapılması
- Cennet (Uçmağ) ve cehenneme (Tamu) inanılması
- Mumyalama: Eski Türklerde mumyalama görülürdü.
- Balbal: Ölen kişinin hayatta iken öldürdüğü insan sayısı kadar dikilen mezar taşlarıdır.
Bu taşların ahirette hizmetkar olacağına inanılmıştır.
- Balballar kahramanlığın göstergesi iken heykel sanatının da temelini oluşturur.

Lolan Güzeli: Dünyanın eşsiz mummyası



Balballar



YAZI DİL VE EDEBİYAT

- ***SÖZLÜ EDEBİYAT***
- ...***Sav***.....: Atasözü
- ...***Sagu***...: Ağıt
- ...***Koşuk***.....: Kopuz eşliğinde söylenen kahramanlık şiirleri

Destanlar

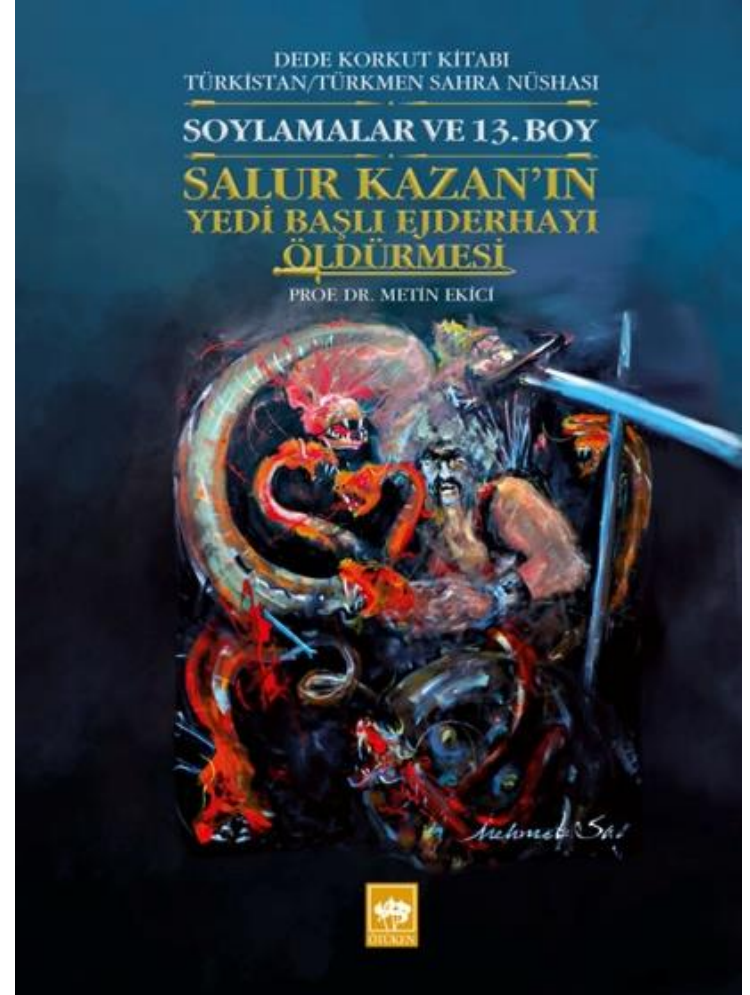
<i>Hangi Türk topluluğuna aittir?</i>	<i>Destanlarımız</i>
	Alp Er Tunga Destanı , İskit Pers (İran) mücadelesini işler.
	Şu Destanı , İskit – Büyük İskender mücadelesini işler.
	Oğuz Kağan Destanı – Metehan'ın hayatını anlatır
	Ergenekon , demir dağının eritilmesini işler. Bozkurt , Türklerin varoluş mücadelesini konu alır.
	Göç ve Türeyiş - Uygurlar hakkında bilgi verir.
	Manas Destanı – Dünyanın en uzun destanıdır

Dede Korkut Hikâyeleri

- Oğuzların hayatını, gelenek ve göreneklerini, yaşam tarzını anlatan sözlü eserdir.
- Aynı zamanında Oğuzlar ve Kumanlar (Kıpçaklar) arasındaki mücadeleyi anlatır.
- Dede Korkut, Bamsı Beyrek, Deli Dumrul, Salur Kazan, Dirse Han, Banu Çiçek ve Tepegöz en bilinen kahramanlarındandır.
- Dede Korkut Hikayeleri, Akkoyunlular zamanında yazıya geçirilmiştir.

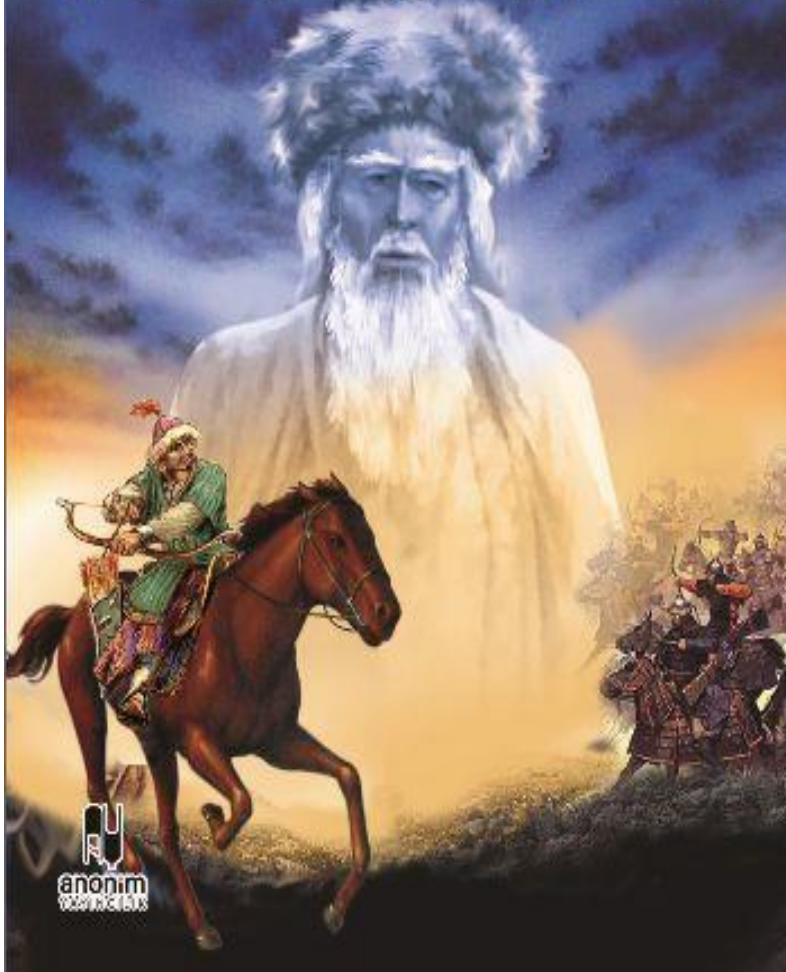
Dede Korkut ve Güncel

- **2018**'de Unesco'nun dünya kültür mirası listesine alınmıştır.
- **2019**'da ise 13.Hikaye Kazakistan'da bulundu. Bu hikayenin ismi ise **Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderha'yı Öldürmesi**'dir.



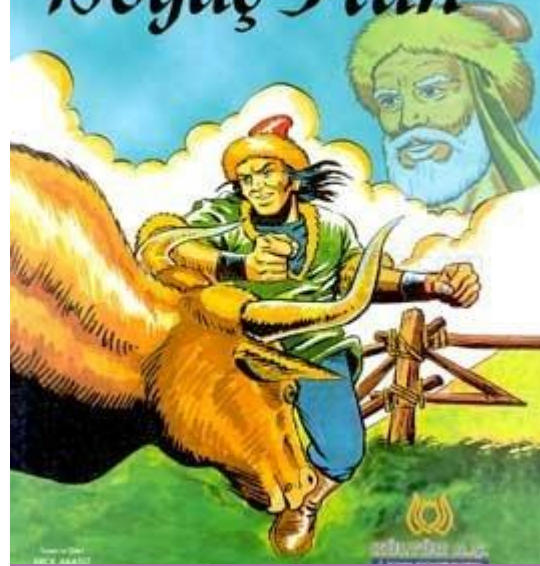
TÜRK KLASİKLERİ

Dede Korkut Hikayeleri



BİR DEDE KORKUT HİKAYESİ

Boğaç Han



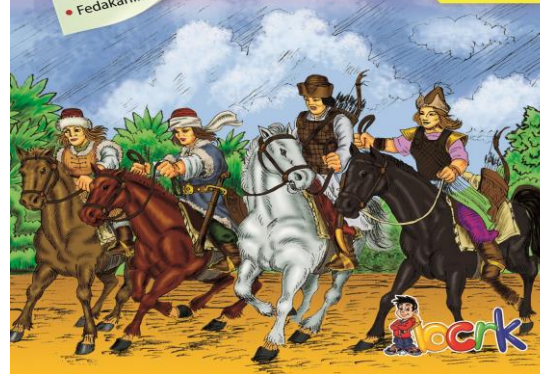
Dede Korkut ile Değerler Eğitimi 3

BANU ÇİÇEK Periler Diyarı'nda

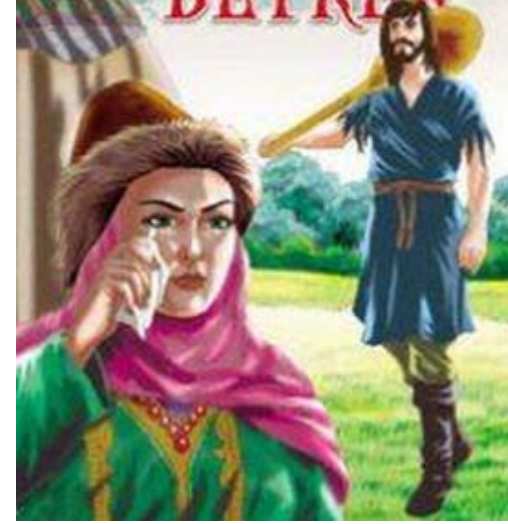
UFUK TUFAN

5. SINIF

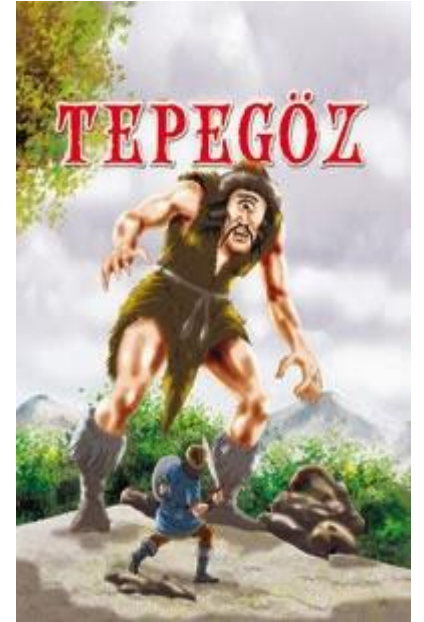
- Merhametli Olmak
- İyimser Olmak
- Hayvan Sevgisi
- Doğayı Korumak
- ve Sevmek
- Fedakarlık



BAMSI BEYREK



TEPEGÖZ

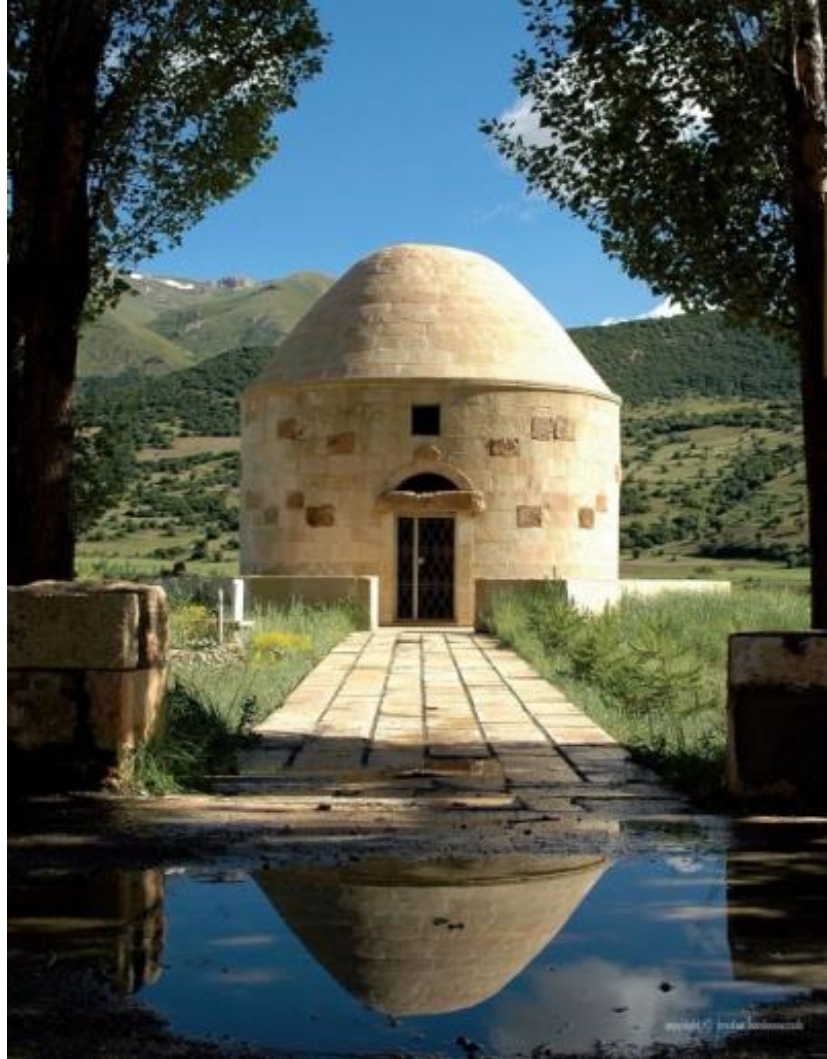




TOBB'DAN BİR ESER DAHA

***Dede Korkut'un
Vatikan'daki
nüshasından
tıpkıbasım yapıldı***

Dede Korkut'un türbesi.....



YAZILI EDEBİYAT

- Türklerin Kullandığı Alfabeler:
- Orhun
- Uygur } Milli alfabelerimiz.
- Soğd
- Kiril
- İbrani
- Arap – Karahanlılar ve sonrasında kullanılmıştır.
- Latin- Türkiye 1928'den itibaren kullanılan alfabedir.

Soru: Aşağıdakilerden hangisinin yazıldığı alfabe diğerlerinden farklıdır?

A) Kanunnameyi Ali Osman

B) Nutuk

C) Amasya Genelgesi

D) Medeni Kanun

E) Soyadı Kanunu

38 Harfli Türkçe Damga Alfabeti

Harf	Kalın		İnce	
A	↓	örnek		örnek
B	↓	ab	↗	eb
Ç	↓	aç	↘	eç
D	↗	ad	↘	ed
E			↓	
G	↗	ag	↘	eg
I	↓			
İ			↓	
K	↓	ak	↗	ek
L	↓	al	↘	el
M	↗	am	↘	em

Harf	Kalın		İnce	
		örnek		örnek
N	↗	an	↘	en
OU	↗			
ÖÜ			↘	
P	↓	ap	↓	ep
R	↘	ar	↗	er
S	↘	as	↓	es
Ş	↘	aş	↘	eş
T	↗	at	↘	et
Y	↘	ay	↘	ey
Z	↘	az	↘	ez

Çift sesliler	
↗	anç
↘	ang
↗	ant
↘	any
↘	alt
↘	ık
↓	o/uk
↘	ö/ük

Türkçe'de C,F,H,Ğ,J,V gibi yumuşak sesleri eskiden yoktu. Bunlar sonradan yabancı dillerden girmiştir.

Bu yazıyı bilgisayarda yazmak için gereken yazıyüzünü (font) bu siteden indirebilirsiniz. <http://goo.gl/5WZRH>

UYGUR ALFABESİ

Initial												
Medial												
Final												
Latin	e	a/e	w/v	y	o/u	ö/ü	z	ž	x	q	y/l	
Initial												
Medial												
Final												
Latin	k/g	d	rn	n	b/p	č	r	s	š	t	l	

Kitabeler

- ***Yenisey Kitabesi: 5. 6. yüzyıllara ait Kırgız metinlerdir. Dini içeriklidir.***

Göktürk Kitabeleri (Orhun) Kitabeleri

- *8. yüzyıla ait Göktürk metinlerdir. İslamiyet öncesi Türk tarihini aydınlatan önemli belgelerdir.*
- Türk tarihinin ilk yazılı eserleri (Orhun Kitabeleri) Kutluk devletine aittir.

- Bu yazıtlar ***Tonyukuk, Kültiğin ve Bilge Kağan*** adına dikilmiştir.
- **Tonyukuk Abidesi (720)**
- **Kültiğin Abidesi (732)**
- **Bilge Kağan Abidesi(735)**
- **Yazarı:** Tonyukuk ve Yolluğ Tiğin
- **Çeviren :** Danimarkalı Bilgin
.....**Wilhelm Thomsen**..(1893)...

- Orhun Kitabeleri günümüzde
...**Moğolistan**...sınırları içinde bulunur
- Orhun Kitabeleri ismini Orhun Nehrinden almıştır.
- Türkçe ve Çince yazılmıştır.
- Türk tarihinin ilk siyasetnamesidir.
- Orhun Kitabeleri, siyasi, sosyal, kültürel, edebi, tarihi konularda bilgi verir.
- Nasihat verir.



Soru No: 1

Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan Orhun Kitabeleri;

- I. Kül Tigin,
- II. Bilge Kağan,
- III. Yuluğ Tigin



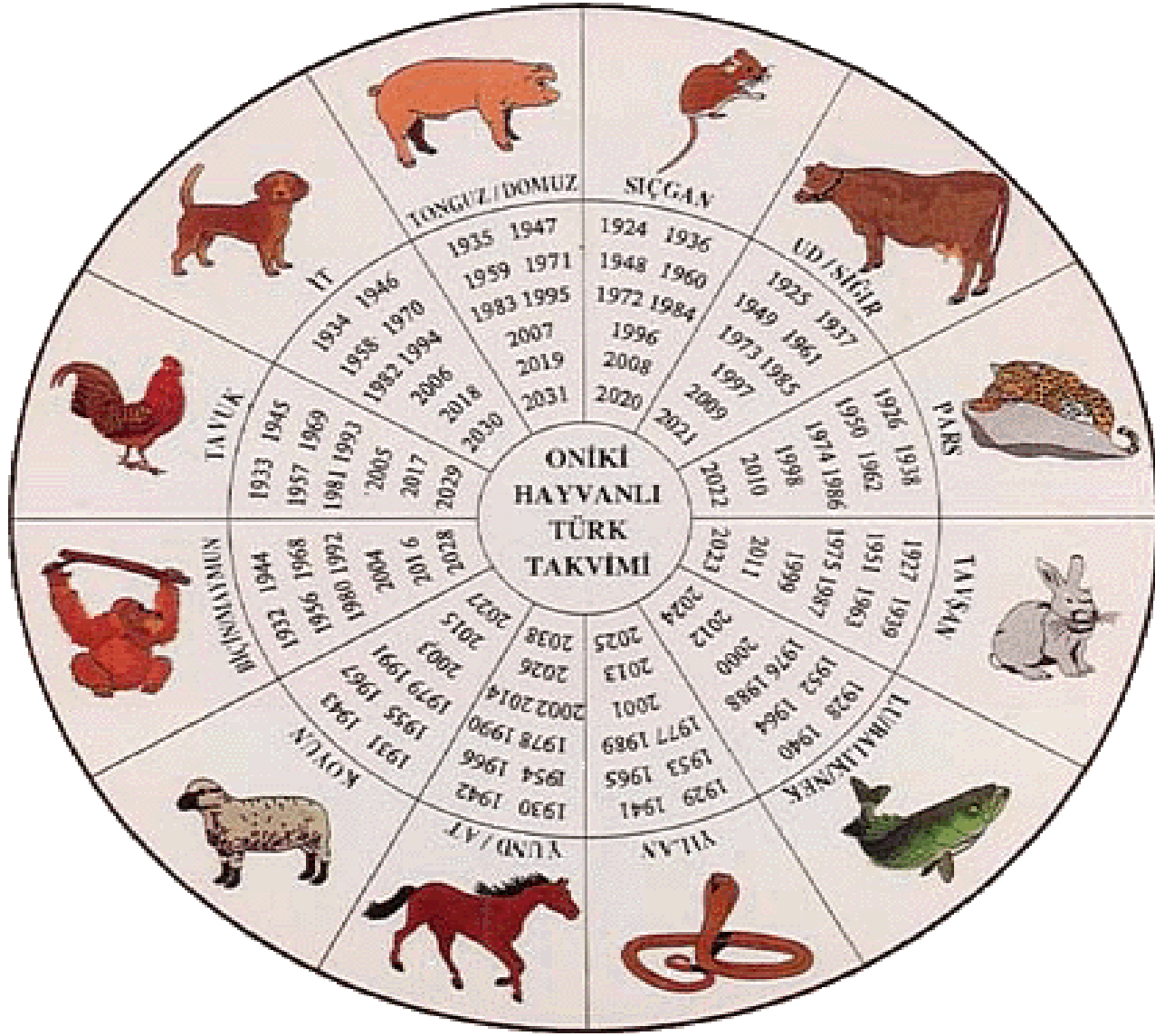
adlı devlet adamlarından hangileri adına dikilmiştir?

- A) Yalnız I
 - B) Yalnız III
 - C) I ve II
 - D) II ve III
 - E) I, II ve III
-

- ***Sine – Uşı ve Karabalgasun Yazıtları:***
9. Yüzyıla ait Uygur metinlerdir. Dini içeriklidir.

BİLİM VE SANAT

- ***Takvim:*** *Astronomi – Matematik – Coğrafya*
- ***Türklerin Kullandığı Takvimler***
- **...12 Hayvanlı....Türk Takvimi:** Hunlar döneminden itibaren kullanılan güneş yılı esaslı takvimdir. Her yıla bir hayvan adı verilmiştir. Toplam zaman 365 gün 5 saat hesaplanmıştır. Çin günümüzde bu takvimi kullanmaktadır.
- **...Hicri...Takvim:** İslam devletine ait olan bu takvim Hz. Ömer zamanında hazırlanmıştır. Ay yılı esaslıdır. Bir yıl 354 gün olarak hesaplanmıştır. Türkler Karahanlılardan itibaren bu takvimi kullanmaya başlamıştır.
- **...Celali....Takvimi:** Büyük Selçuklular döneminde Nizamül Mülk'ün girişimleri ile Ömer Hayyam tarafından hazırlanmıştır. Bir yıl 365 gün 6 saat olarak hesaplanmıştır. Mali amaçlı bir takvimdir.
- **...Rumi...Takvim:** Osmanlılar zamanında kullanılan güneş yılı esaslı takvimdir. Mali amaçlıdır.
- **...Miladi...Takvim:** 1 Ocak 1926'dan itibaren kullandığımız güneş yılı esaslı takvimdir. Mali amaçlıdır.



SANAT

-
Halısı: Hunlar
döneminden kalma
dünyanın bilinen ilk
halısıdır.
- Günümüzde
Rusya'da Ermitaj
Müzesinde
sergilenmektedir.





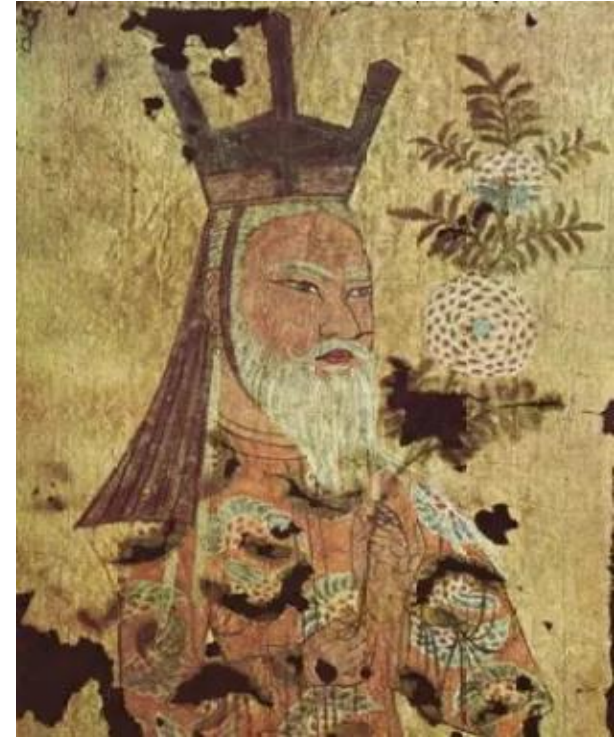
Altın Elbiseli Adam Zırhı

-Zırhı:
- Hunlar döneminden kalma Altın Elbiseli Adam zırhı Esik kurgandan çıkarılmıştır.
- Günümüzde Kazakistan'da Almatı Müzesinde sergilenmektedir.



Minyatür

- Türk tarihinde ilk minyatür örneklerine Uygurlarda rastlanır. Minyatür yapan kişilere nakkaş denir. Minyatür hayata dair her konudan bahsedebilir. Türk İslam devletlerinde de minyatürlere rastlanmaktadır.



Fresko (Fresk)

- **Fresko:** Yaş siva üzerine suda çözülmüş boya pigmentleri kullanarak yapılan duvar resim tekniğidir. Türklerde ilk kez duvar resimlerine (Fresko) Uygurlarda rastlanır.



Türklerin sazi:.....



Nevbet (Davul)



Uygur Mimarisi



- **Türk mimarisinin temelini atan Uygurlardır.**
- Karahanlılar,
- Selçuklular
- Osmanlılar, Uygur mimarisinden etkilenmiştir.

Türk Üçgeni

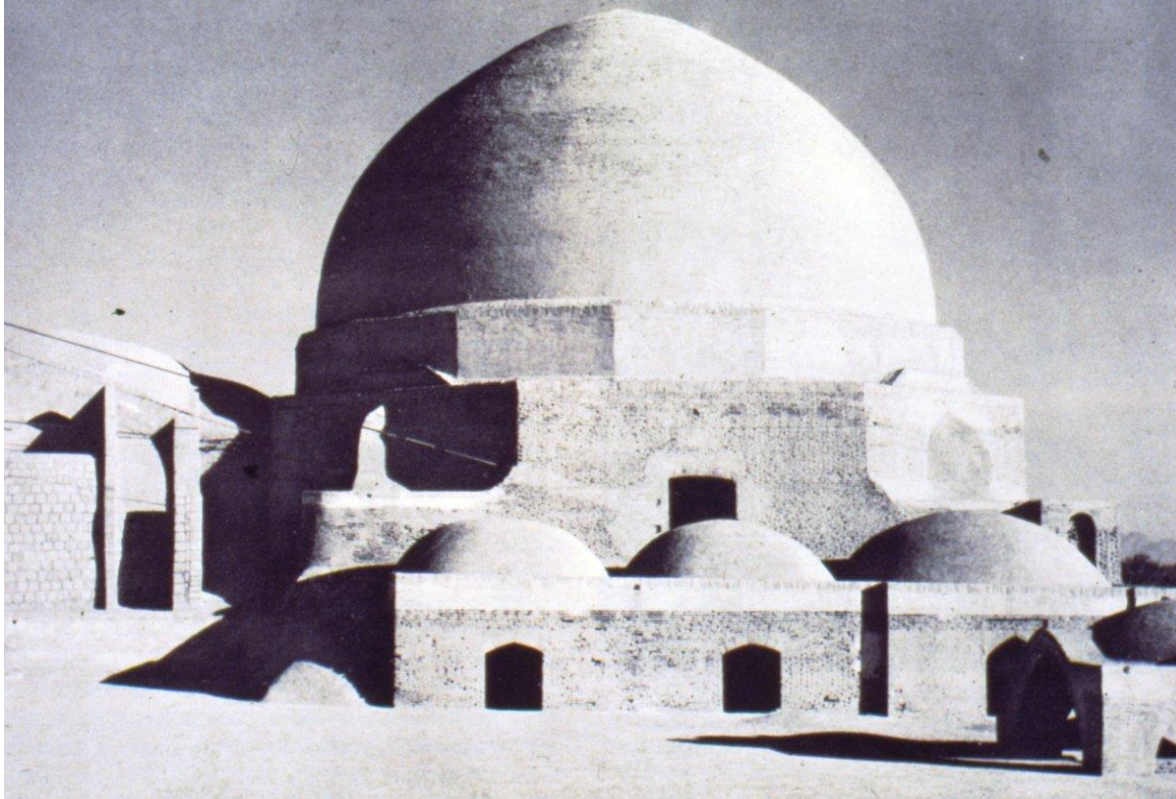


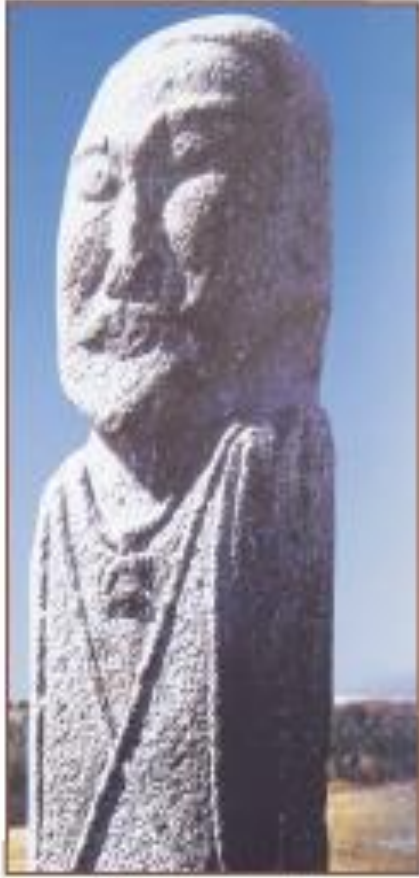
Karahoca Kalıntıları: Uygurlar



Kubbe

- Türk tarihinde kubbeli yapılar ilk kez Uygurlarda karşımıza çıkar.





*Köktürklerden kalan
bir balbal*



*Köktürklerden kalan
Kültigin heykelinin başı*



*Uygurlardan kalan "Diz
Çökmüş Adam" heykeli*



*Uygurlardan kalan
Atbaşı heykeli*

Türklerde Sanat

- Demircilik, dericilik, dokumacılık, maden ve ahşap işçiliği alanında ileri gitmişlerdir. Yaptıkları eserlerde; kıvrıkdal bitki üslubu ve hayvan üslubu etkin bir biçimde kullanılmıştır.
- Dünyanın en **eski** halısı olan pazırık halısı da **Türklerin** halıcılık alanında seviyelerinin göstermesi bakımından önemlidir.



Hayvan (Bozkır) Üslubu



Hunlara ait keçeden detay



Büyük Selçuklulardan kalan Diyarbakır Ulu Camii'ndeki hayvan kabartmaları



Türkiye Selçukluları tarafından yapılan Kubadabad Sarayı'ndan çini örneği (Beyşehir)



Osmanlı halısından bir motif